

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 6916-2565

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 6916-2022

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ
ฟาร์มสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อย

GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR
FREE-RANGE POULTRY FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ICS 65.020.30

ISBN XXX-XXX-XXX-X

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 6916-2565

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 6916-2022

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ
ฟาร์มสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อย
GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR
FREE-RANGE POULTRY FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2561 2277 โทรสาร 0 2561 3357

www.acfs.go.th

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 139 ตอนพิเศษ 166 ง

วันที่ 12 กรกฎาคม พุทธศักราช 2565

คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อย

1.	อธิบดีกรมปศุสัตว์ หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย
นายสมชวน รัตนมังคลานนท์ รองอธิบดีกรมปศุสัตว์
นายโสภชัย ชวาลกุล รองอธิบดีกรมปศุสัตว์	ประธานกรรมการ
2.	ผู้แทนสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางสาวยุพา เหล่าจินดาพันธ์
นางสาววิรัชณี โลหะชุมพล
นางสาวจิตรลดา บุญเจริญ	กรรมการ
3.	ผู้แทนสำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์
นางนพวรรณ บัวมีรูป
นายวีรชัย สุดดี
นางธิตินันท์ สุขนิวัฒน์ชัย	กรรมการ
4.	ผู้แทนสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์
นายอนุชา มุมอ่อน
นายเอกชัย ก่อเกียรติสกุลชัย	กรรมการ
5.	ผู้แทนคณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำเริญ เทียงธรรม	กรรมการ
6.	ผู้แทนคณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเชษฐ ศรีบุญยงค์	กรรมการ
7.	ผู้แทนสภาเกษตรกรแห่งชาติ
นายอาทร ช่วยณรงค์
นายสันติ วิโรจน์บริษัท	กรรมการ
8.	ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
นายสมบัติ ธีระตระกูล
นายคึกฤทธิ์ อารีปกรณ์	กรรมการ
9.	ผู้แทนสมาคมสัตว์บาลแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ศาสตราจารย์ชัยภูมิ บัญชาศักดิ์	กรรมการ
10.	ผู้แทนสมาคมสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก
นายสุดแถว อมาตกุล	กรรมการ

11. ผู้แทนกลุ่มผู้เลี้ยงไก่วงแห่งประเทศไทย
นายศรีวรพงษ์ ฤาชา	กรรมการ
12. นายสาทร ช่วยดำรงค์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิตไข่ไก่	กรรมการ
13. นางสาวศรีสุนันท์ เดชบุตร
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิตไก่วง	กรรมการ
14. ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางสาวจีรจิต ดิศสนะ	กรรมการและเลขานุการ

(4)

การเลี้ยงสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อย (free-range) เป็นการเลี้ยงที่ให้สัตว์ได้มีอิสระในการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพสัตว์ และหลายประเทศได้มีการออกกฎระเบียบเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค ดังนั้นการจัดทำแนวทางที่ชัดเจนจะเป็นประโยชน์กับเกษตรกรเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสร้างอาชีพ รองรับการขยายตัวของตลาด การพัฒนาการจัดการฟาร์มให้ได้มาตรฐาน จะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิตและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค ดังนั้นคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรจึงเห็นควรให้จัดทำมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อย เพื่อให้ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้กำหนดขึ้นโดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

มกษ. 6914-2560. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อย.

FAO and OIE. 2009. Guide to Good Farming Practices for Animal Production Food Safety. Available Source: <http://www.fao.org/3/a-i0482t.pdf>, Viewed December 19, 2019.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร :
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อย
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อย เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติ มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ วรรคสอง และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติ มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศ กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อย มาตรฐาน เลขที่ มกษ. 6916-2565 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

(นายประภัตร โพธสุธน)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ปฏิบัติราชการแทน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ

ฟาร์มสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อย

1. ขอบข่าย

- 1.1 มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสัตว์ปีกที่เลี้ยงไว้ผลิตเนื้อหรือไข่เพื่อการค้า เช่น ไก่ เป็ด ไก่วง นกกระทา นกกระจอกเทศ ห่านแบบเลี้ยงปล่อย ครอบคลุมข้อกำหนด องค์ประกอบฟาร์ม การจัดการการเลี้ยง การจัดการไข่สัตว์ปีก การทำความสะอาดและบำรุงรักษา บุคลากร สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ สิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สัตว์ปีก มีอิสระในการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ มีสุขภาพแข็งแรง และได้ผลิตผลที่มีคุณภาพในการนำไปใช้ผลิตเป็นอาหารที่ปลอดภัยต่อการบริโภค
- 1.2 มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ไม่ครอบคลุมฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อย และฟาร์มสัตว์ปีกที่มีวัตถุประสงค์หลักในการผลิตพันธุ์สัตว์ปีกเพื่อจำหน่าย

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตร มีดังต่อไปนี้

- 2.1 ฟาร์มสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อย (free-range poultry farm) หมายถึง สถานที่เลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อการค้าที่ไม่ใช้กรงขังและมีช่วงเวลาในแต่ละวันที่ปล่อยให้สัตว์ปีกได้ออกมาภายนอกโรงเรือน
- 2.2 พื้นที่เลี้ยงปล่อย หมายถึง บริเวณที่ดินกลางแจ้งนอกโรงเรือนสำหรับปล่อยสัตว์ปีกให้เป็นอิสระเพื่อให้สามารถแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติในที่โล่ง
- 2.3 พื้นที่เลี้ยงสัตว์ หมายถึง บริเวณที่ครอบคลุมถึง โรงเรือน พื้นที่เลี้ยงปล่อย สถานที่เก็บและเตรียมอาหารสัตว์ ที่พักสัตว์ป่วย บริเวณสำหรับทำลายซาก จุลรบบรวมขยะ มูลสัตว์ และสิ่งปฏิกูล

3. ข้อกำหนด

3.1 องค์ประกอบฟาร์ม

สถานที่เลี้ยงสัตว์ปีกแบบเลี้ยงปล่อยอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนที่จะส่งผลกระทบต่อผลิตผล พื้นที่ฟาร์มมีขนาดเพียงพอเหมาะสมกับการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติของสัตว์ปีก และมีการวางผังอย่างเป็นสัดส่วนให้สามารถจัดการการเลี้ยงได้อย่างสะดวก ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และเหมาะสมในการปฏิบัติงาน ไม่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค

3.1.1 สถานที่ตั้ง

- 3.1.1.1 ควรตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมสะดวกต่อการขนส่งปัจจัยการผลิต ผลิตผล และขนถ่ายของเสีย
- 3.1.1.2 ควรตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ เว้นแต่มีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนเข้าสู่ฟาร์ม

3.1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม

- 3.1.2.1 พื้นที่ฟาร์มควรมีขนาดเพียงพอและเหมาะสมในการเลี้ยงสัตว์ปีกที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์
- 3.1.2.2 ควรมีการวางผังฟาร์มที่ดี สอดคล้องตามวัตถุประสงค์และขนาดฟาร์ม และจัดพื้นที่แยกเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน ได้แก่ โรงเรือน พื้นที่เลี้ยงปล่อย บริเวณเก็บอาหารสัตว์ บริเวณเก็บอุปกรณ์ที่พักสัตว์ป่วย บริเวณทำลายซากสัตว์ บริเวณรวบรวมขยะมูลฝอย มูลสัตว์ และสิ่งปฏิกูล รวมทั้งแยกพื้นที่เลี้ยงสัตว์ออกจากที่พักอาศัยและสำนักงาน เพื่อให้สามารถควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค
- 3.1.2.3 ต้องมีรั้วรอบพื้นที่เลี้ยงสัตว์ เพื่อป้องกันบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือสัตว์อื่น เช่น สุนัข แมว เข้ามาในพื้นที่

3.1.3 โรงเรือน

- 3.1.3.1 ควรสร้างโรงเรือนด้วยวัสดุที่คงทน แข็งแรง ง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา มีหลังคา กันแดดกันฝนได้ มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก สามารถป้องกันสัตว์ปีกอื่นและสัตว์ที่เป็นศัตรูเข้าโรงเรือนได้ เช่น มีตาข่ายรอบโรงเรือน
- 3.1.3.2 โรงเรือนไม่ควรมีส่วนยื่นที่แหลมคมซึ่งอาจทำให้สัตว์ปีกหรือผู้ปฏิบัติงานได้รับอันตราย
- 3.1.3.3 มีพื้นที่ภายในโรงเรือนเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ปีก ไม่หนาแน่น เพื่อให้สัตว์ปีกสามารถแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ ช้อนแนะนำข้อมูลความหนาแน่นภายในโรงเรือนแสดงในภาคผนวก ก
- 3.1.3.4 กรณีที่ใช้วัสดุรองพื้นภายในโรงเรือน วัสดุที่ใช้ควรใหม่ สะอาด แห้ง และมีการฆ่าเชื้อก่อนนำมาใช้
- 3.1.3.5 ควรมีภาชนะให้อาหารและน้ำที่เหมาะสมกับจำนวนและอายุของสัตว์ปีก อยู่ในตำแหน่งที่สัตว์ปีกทุกตัวเข้าถึงอาหารและน้ำได้

- 3.1.3.6 ต้องมีอุปกรณ์เสริมสำหรับสัตว์ปีกแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติภายในโรงเรือนให้เหมาะสมกับชนิดสัตว์ปีก เช่น คอนนอนสำหรับไก่ มีรังสำหรับวางไข่

3.1.4 พื้นที่เลี้ยงปล่อย

ควรมีพื้นที่เลี้ยงปล่อยภายนอกโรงเรือนเพื่อให้สัตว์ปีกมีโอกาสสัมผัสแสงแดดได้โดยตรง และได้แสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ พื้นที่ดังกล่าวควรเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับโรงเรือน มีรั้วรอบที่ไม่ทำอันตรายต่อสัตว์ปีกและสามารถป้องกันการเข้ามาของสัตว์ที่เป็นศัตรู มีหญ้าหรือพืชที่เป็นอาหาร พื้นมีการระบายน้ำที่ดี ไม่เป็นหลุมหรือแอ่ง ควรมีด่านไม้หรือรั้วเมฆา มีบริเวณเล่นน้ำสำหรับเป็ดหรือห่าน ข้อเสนอแนะข้อมูลขนาดพื้นที่เลี้ยงปล่อยภายนอกโรงเรือนแสดงในภาคผนวก ก

3.2 การจัดการการเลี้ยง

มีการจัดการการเลี้ยงที่ดีในทุกขั้นตอนการผลิต เพื่อช่วยให้สัตว์ปีกมีสุขภาพแข็งแรง ลดความเสี่ยงในการเกิดโรคหรือการแพร่กระจายของโรค สามารถป้องกันการปนเปื้อนที่จะมีผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์และความปลอดภัยของผู้บริโภค

3.2.1 คู่มือการปฏิบัติงานในฟาร์ม

ควรมีคู่มือที่แสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานในฟาร์มสำหรับกิจกรรมที่สำคัญ และปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด ได้แก่ การจัดการอาหารและน้ำสำหรับสัตว์ปีก การจัดการระบบการเลี้ยงแบบเลี้ยงปล่อย การจัดการไข่สัตว์ปีก การทำความสะอาดและบำรุงรักษา การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

3.2.2 การจัดการอาหารและน้ำสำหรับสัตว์ปีก

- 3.2.2.1 จัดให้มีอาหารและน้ำที่เหมาะสมและปริมาณเพียงพอกับความต้องการทางโภชนาการของสัตว์ปีกแต่ละชนิดและช่วงอายุ ที่จะส่งผลต่อสุขภาพสัตว์ปีก ประสิทธิภาพการผลิต และสวัสดิภาพสัตว์
- 3.2.2.2 กรณีที่ใช้อาหารสำเร็จรูป ต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงให้ตรวจสอบคุณภาพอาหารทางกายภาพในเบื้องต้น ได้แก่ สี กลิ่น การเกาะเป็นก้อน
- 3.2.2.3 กรณีผสมอาหารใช้เอง ห้ามใช้สารต้องห้ามตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- 3.2.2.4 กรณีผสมอาหารใช้เอง ควรใช้ภาชนะหรือแผ่นรองพื้น และอุปกรณ์ ที่สะอาด เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของอันตราย
- 3.2.2.5 ควรจัดวางภาชนะให้อาหารในโรงเรือนเพื่อป้องกันนกจากภายนอกมากินอาหาร
- 3.2.2.6 กรณีมีการผสมหรือเติมยาสัตว์ในอาหารสัตว์หรือน้ำ ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ รวมถึงให้มีบริเวณเก็บอาหารสัตว์ดังกล่าวแยกออกจากอาหารสัตว์ทั่วไป และมีป้ายชี้บ่ง

- 3.2.2.7 มีบริเวณเก็บอาหารสัตว์ที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพของอาหารสัตว์ได้ เช่น ระบายอากาศได้ดี ป้องกันแดดและฝน กรณีที่เป็นอาหารชั้นไม่ควรจัดวางภาชนะบรรจุสัมผัสกับพื้นโดยตรง โดยควรมีฐานรองเพื่อป้องกันความชื้นจากพื้นสู่อาหาร
- 3.2.2.8 น้ำสำหรับสัตว์ปีกกินต้องไม่มาจากแหล่งที่มีสภาพแวดล้อมที่อาจทำให้เกิดการปนเปื้อน เช่น ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม กรณีหากพบว่าน้ำที่ใช้มีความเสี่ยงหรือมีข้อสงสัย เช่น ลักษณะทางกายภาพที่ผิดปกติ ให้เก็บตัวอย่างน้ำเพื่อวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ
- ข้อเสนอแนะรายการการตรวจวิเคราะห์น้ำที่ใช้ในฟาร์ม แสดงในภาคผนวก ข

3.2.3 การจัดการระบบการเลี้ยงแบบเลี้ยงปล่อย

- 3.2.3.1 ไม่เลี้ยงสัตว์ปีกต่างชนิดในโรงเรือนและพื้นที่เลี้ยงปล่อยเดียวกัน
- 3.2.3.2 ไม่เลี้ยงสัตว์ปีกชนิดเดียวกันแต่ต่างอายุในโรงเรือนและพื้นที่เลี้ยงปล่อยเดียวกัน
- 3.2.3.3 ต้องมีการจัดการให้สัตว์ปีกสามารถออกจากโรงเรือนไปยังพื้นที่เลี้ยงปล่อยได้อย่างอิสระในระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ชนิดสัตว์ปีก สายพันธุ์ และสภาพอากาศ
- 3.2.3.4 ต้องมีการจัดการพื้นที่เลี้ยงปล่อยให้ปลอดภัยและไม่ให้เป็นแหล่งที่หลบอาศัยของสัตว์พาหะนำเชื้อหรือสัตว์ที่เป็นศัตรู
- 3.2.3.5 ควรมีการจัดการหญ้าหรือปลูกพืชที่เป็นอาหารในพื้นที่เลี้ยงปล่อยให้สัตว์ปีกได้แสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ เช่น จิกกิน ค่อยเคี้ยว และมีการจัดการไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์ เช่น การปลูกหมุนเวียน การพักแปลง การเสริมหญ้าหรือพืชที่เป็นอาหารจากภายนอก

3.3 การจัดการไข่สัตว์ปีก

การปฏิบัติต่อไข่สัตว์ปีกอย่างถูกต้องและถูกสุขลักษณะ การคัดแยกไข่ที่ไม่ได้คุณภาพ และการป้องกันการปนเปื้อนและการเสียหายระหว่างการเก็บรักษา จะทำให้ได้ไข่สัตว์ปีกที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค

- 3.3.1 มีการคัดแยกไข่ที่ไม่ได้คุณภาพหรือเสียหายออก ได้แก่ ไข่ที่ผิดปกติ มีรอยร้าว บวมหรือแตก และมีการคัดแยกไข่ที่สกปรกเพื่อแยกทำความสะอาดก่อนส่งจำหน่าย
- 3.3.2 ไข่ภาชนะเก็บไข่ เช่น ถาดไข่ ที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวม ถูกสุขลักษณะ สะดวกในการปฏิบัติงานและไม่ทำให้ไข่เกิดการเสียหาย
- 3.3.3 เก็บรักษาไข่ไว้ในที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก หรือเก็บในห้องหรือตู้เก็บที่ควบคุมอุณหภูมิได้ และถูกสุขลักษณะ ไม่วางไข่ไว้กลางแจ้งหรือเก็บในห้องที่มีอุณหภูมิสูง
- 3.3.4 กรณีการขนส่งไข่อยู่ในความรับผิดชอบของฟาร์ม ให้ใช้พาหนะที่มีส่วนบรรทุกที่สะอาด แห้ง ไม่เปียกชื้น ระบายอากาศได้ดีหรือควบคุมอุณหภูมิได้ มีการจัดการแมลงและสัตว์พาหะนำเชื้อ และมีวิธีการป้องกันไม่ให้ไข่เสียหายจากการขนส่ง

3.4 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา

การทำความสะอาดและการบำรุงรักษาบริเวณและอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงสัตว์ต้องดำเนินการอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้ใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ ลดการสะสมและการแพร่กระจายของเชื้อโรค หรือลดการปนเปื้อนของสารเคมี ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์และความปลอดภัยของผู้บริโภค และไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์ปีกและผู้ปฏิบัติงาน

- 3.4.1 ควรดูแลพื้นที่เลี้ยงสัตว์ เครื่องมือ และอุปกรณ์ ให้อยู่ในสภาพสะอาดและถูกสุขลักษณะ
- 3.4.2 ควรบำรุงรักษาโรงเรือน อุปกรณ์ และพื้นที่เลี้ยงปล่อยให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อสัตว์ปีกและผู้ปฏิบัติงาน
- 3.4.3 หลังจากย้ายสัตว์ปีกกรุ่นเก่าออก ให้ทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรงเรือน รื้อรอบพื้นที่เลี้ยงปล่อย และอุปกรณ์ และทำความสะอาดฆ่าเชื้ออีกครั้งก่อนนำสัตว์ปีกกรุ่นใหม่เข้าเลี้ยง
- 3.4.4 หลังจากย้ายสัตว์ปีกกรุ่นเก่าออก ให้ทำความสะอาดพื้นที่เลี้ยงปล่อย เพื่อไม่ให้เกิดการหมักหมมของมูลสัตว์ และไม่เป็นแหล่งที่หลบอาศัยของสัตว์พาหะนำเชื้อหรือสัตว์ที่เป็นศัตรู และให้ทำความสะอาดอีกครั้งก่อนนำสัตว์ปีกกรุ่นใหม่เข้าเลี้ยง
- 3.4.5 วัตถุดิบอันตรายที่ใช้ในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ปีกต้องเป็นวัตถุดิบอันตรายที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์หรือสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และใช้ตามคำแนะนำบนฉลากหรือตามคำแนะนำของสัตวแพทย์
- 3.4.6 หากมีการใช้วัตถุดิบอันตราย ต้องเก็บวัตถุดิบแยกเป็นสัดส่วนและมีป้ายชี้บ่งชัดเจน
- 3.4.7 ควรมีน้ำที่ใช้เพื่อทำความสะอาดในปริมาณเพียงพอและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ในการใช้

3.5 บุคลากร

มีการจัดการแรงงานที่เหมาะสม และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในฟาร์มสัตว์ปีก มีจำนวนเพียงพอ มีความรู้หรือได้รับการฝึกอบรม และมีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี รวมถึงได้รับคำแนะนำจากสัตวแพทย์ เพื่อให้การเลี้ยงสัตว์ปีกมีประสิทธิภาพ ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพ และปลอดภัยต่อการบริโภค

- 3.5.1 มีการจัดการแรงงานที่เหมาะสม ดังนี้
 - 3.5.1.1 มีหนังสือสัญญาการจ้างงาน
 - 3.5.1.2 จ้างแรงงานที่มีอายุไม่น้อยกว่า 18 ปีบริบูรณ์
 - 3.5.1.3 กรณีเป็นแรงงานต่างด้าวต้องมีหนังสือเดินทางที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีใบอนุญาตทำงาน
 - 3.5.1.4 จัดสวัสดิการแก่ผู้ใช้แรงงานอย่างเหมาะสมและพอเพียง
 - 3.5.1.5 จัดหาอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน
 - 3.5.1.6 ปฏิบัติต่อลูกจ้างชายและหญิงโดยเท่าเทียมกันในการจ้างงาน

- 3.5.2 ควรมีจำนวนผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ปีกที่เลี้ยงให้สามารถดูแลสัตว์ปีกได้อย่างทั่วถึงและมีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
- 3.5.3 เจ้าของฟาร์มหรือผู้จัดการฟาร์มและผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มควรมีความรู้โดยได้รับการฝึกอบรมหรือได้รับการฝึกอบรมในขณะที่ปฏิบัติงาน หรือได้รับการถ่ายทอดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง
- 3.5.4 มีสัตวแพทย์ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ฟาร์มด้านสุขภาพสัตว์ สุขาภิบาลฟาร์ม และการใช้ยาสัตว์
- 3.5.5 มีมาตรการควบคุมสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดีสำหรับผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มและบุคคลภายนอกที่เข้าพื้นที่การเลี้ยง
- 3.5.6 ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีและมีใบรับรองแพทย์ยืนยันว่าไม่เป็นโรคหรือพาหะของโรค ดังนี้ โรคติดเชื้อเสพติด โรคพิษสุราเรื้อรัง โรคเรื้อน วัณโรคในระยะอันตราย โรคเท้าช้าง โรคผิวหนังที่นำรังเกียจ

3.6 สุขภาพสัตว์

การจัดการ ดูแล ให้อาหารและรักษาสุขภาพสัตว์ปีกอย่างเหมาะสม จะช่วยให้สัตว์ปีกมีสุขภาพแข็งแรง เจริญเติบโตได้ดี การป้องกัน ควบคุมโรค และการบำบัดโรคอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นการลดความเสี่ยง ในการเกิดโรค การแพร่กระจายของโรค และการปนเปื้อนของยาสัตว์ในผลิตภัณฑ์ที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค

3.6.1 การป้องกันและควบคุมโรค

- 3.6.1.1 มีการจัดการสุขภาพสัตว์ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ ให้สัตว์ปีกได้รับการฉีดวัคซีน และการกำจัดพยาธิภายในและภายนอก เพื่อป้องกันและควบคุมโรค
- 3.6.1.2 มีการควบคุมการเข้าออกฟาร์มของพาหะ อุปกรณ์ และบุคคล โดยมีการฆ่าเชื้อพาหะ อุปกรณ์ และบุคคล ทุกครั้ง รวมทั้งมีการฆ่าเชื้อของบุคคลก่อนเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์
- 3.6.1.3 มีการจดบันทึกการผ่านเข้าออกฟาร์มของบุคคลภายนอกที่สามารถตรวจสอบได้
- 3.6.1.4 มีมาตรการควบคุมสัตว์พาหะนำเชื้อ
- 3.6.1.5 ให้ระบุแหล่งที่มาของสัตว์ปีก
- 3.6.1.6 หลังจากย้ายสัตว์ปีกกรุ่นเก่าออก ให้ปิดพักโรงเรือนและพื้นที่เลี้ยงปล่อยก่อนนำสัตว์ปีกกรุ่นใหม่เข้าเลี้ยง โดยปฏิบัติตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด
- 3.6.1.7 กรณีมีสัตว์ปีกป่วย ให้แยกสัตว์ปีกป่วยออกจากสัตว์ปีกปกติ
- 3.6.1.8 กรณีเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และตามคำแนะนำของกรมปศุสัตว์
- 3.6.1.9 การจัดการซากสัตว์ปีกให้อยู่ภายใต้คำแนะนำของสัตวแพทย์ ในกรณีที่สัตว์ปีกตายด้วยโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

3.6.2 การบำบัดโรคสัตว์

- 3.6.2.1 การบำบัดโรคสัตว์ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และเป็นไปตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่องข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์ (มกษ. 9032)
- 3.6.2.2 กรณีที่มีการเก็บวัคซีนหรือยาสัตว์ที่ฟาร์ม ให้เก็บรักษาตามคำแนะนำของกรมปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ หรือคำแนะนำบนฉลากหรือเอกสารกำกับ และแยกเก็บเป็นสัดส่วนในที่ที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้วัคซีนหรือยาสัตว์เสื่อมคุณภาพ

3.7 สวัสดิภาพสัตว์

การเลี้ยงสัตว์ปีกต้องคำนึงถึงหลักสวัสดิภาพสัตว์ เพื่อให้สัตว์ปีกสามารถแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ มีความเป็นอยู่ที่ดี และปราศจากความทุกข์ทรมาน

ต้องดูแลและปฏิบัติต่อสัตว์ปีกให้มีความเป็นอยู่ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์ 5 ประการ คือ

- 3.7.1 มีอิสระจากความหิว กระจาย (ข้อกำหนด 3.1.3.5 และ 3.2.2.1)
- 3.7.2 มีอิสระจากความไม่สะดวกสบายอันเนื่องมาจากสภาวะแวดล้อม (ข้อกำหนด 3.1.3.1, 3.1.3.3, และ 3.1.3.4)
- 3.7.3 มีอิสระจากความเจ็บปวด การบาดเจ็บ และเป็นโรค (ข้อกำหนด 3.1.3.2, 3.4.2, 3.6.1.1, 3.6.2.1)
- 3.7.4 มีอิสระจากความหวาดกลัวและความทุกข์ทรมาน
- 3.7.5 มีอิสระในการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ (ข้อกำหนด 3.1.3.3, 3.1.3.6 และ 3.1.4)

3.8 สิ่งแวดล้อม

การจัดการ ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลของสัตว์ปีก และน้ำเสีย ด้วยวิธีการที่เหมาะสม จะช่วยลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และต่อชุมชน รวมถึงลดปัญหา ความเสี่ยงด้านสุขภาพสัตว์ปีกในฟาร์ม

- 3.8.1 ควรกำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลของสัตว์ปีก และน้ำเสีย ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และถูกสุขลักษณะ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- 3.8.2 กรณีมีขยะติดเชื้อหรือขยะอันตราย ให้แยกทำลายและกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้อง ภายใต้การกำกับการดูแลของสัตวแพทย์
- 3.8.3 กรณีปล่อยน้ำที่ใช้ในฟาร์มออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ควรบำบัดน้ำเสียอย่างถูกสุขลักษณะ

3.9 การบันทึกข้อมูล

ข้อมูลการปฏิบัติงานที่สำคัญของการผลิต มีความจำเป็นต่อการจัดการฟาร์มและการตามสอบ จึงต้องมีการบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลให้สืบค้นได้

- 3.9.1 ควรบันทึกข้อมูลอย่างน้อย ได้แก่
 - 3.9.1.1 แหล่งที่มาของสัตว์ปีกที่นำมาเลี้ยง มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปีที่น่าเข้าฟาร์ม แหล่งที่มา (ข้อกำหนด 3.6.1.5)
 - 3.9.1.2 การตรวจรับอาหารสัตว์สำเร็จรูปหรือวัตถุดิบอาหารสัตว์ มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปีที่ซื้อ ผู้ผลิตอาหารสัตว์ ชนิดของอาหารสัตว์ จำนวน วันผลิต/วันหมดอายุ (ถ้ามี) ลักษณะปรากฏ (เช่น สี กลิ่น การเกาะเป็นก้อน) (ข้อกำหนด 3.2.2.2)
 - 3.9.1.3 การทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ การตรวจสภาพโรงเรือนและอุปกรณ์ มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปี ที่ตรวจสภาพโรงเรือนและอุปกรณ์ การทำความสะอาดโรงเรือน/ภายนอกโรงเรือน/พื้นที่เลี้ยงปล่อย (ข้อกำหนด 3.4.2, 3.4.3 และ 3.4.4)
 - 3.9.1.4 การใช้วัตถุดิบทราย มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปีที่ใช้ วัตถุประสงค์ในการใช้ ชื่อผู้ผลิต เลขทะเบียน ชื่อสามัญของสาร รุ่น วันหมดอายุ วิธีการใช้ (ข้อกำหนด 3.4.5)
 - 3.9.1.5 ประวัติการฝึกอบรมบุคลากรในฟาร์ม มีข้อมูล ได้แก่ วันที่เข้าฝึกอบรม ระยะเวลา ในการฝึกอบรม สถานที่ฝึกอบรม เรื่องที่เข้าฝึกอบรม (ข้อกำหนด 3.5.3)
 - 3.9.1.6 บุคคลเข้า-ออกฟาร์ม มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปี ชื่อ-สกุล วัตถุประสงค์การเข้า-ออกฟาร์ม เลขทะเบียนรถยนต์ (ข้อกำหนด 3.6.1.3)
 - 3.9.1.7 การป้องกันและควบคุมโรค มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปีที่ใช้ วัตถุประสงค์ในการใช้ ชื่อการค้า บริษัทผู้ผลิต/ผู้จำหน่าย ชื่อสามัญของวัคซีนหรือยา เลขทะเบียน รุ่น วันหมดอายุ วิธีการใช้ (ข้อกำหนด 3.6.1.1 และ 3.6.2.1)
 - 3.9.1.8 การบำบัดโรคสัตว์ปีก มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปีที่รักษา อาการ ผลการตรวจวินิจฉัยโรค วิธีการรักษาและผลการรักษา และลงลายมือชื่อของสัตวแพทย์ (ข้อกำหนด 3.6.2.1)
- 3.9.2 ควรเก็บรักษาบันทึกข้อมูลเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี

ภาคผนวก ก

(ให้ไว้เป็นข้อมูล)

ข้อแนะนำข้อมูลความหนาแน่นภายในโรงเรือน และขนาดพื้นที่เลี้ยงปล่อยภายนอกโรงเรือน

ตารางที่ ก.1 ความหนาแน่น (stocking density) ของสัตว์ปีก ภายในโรงเรือน และพื้นที่เลี้ยงปล่อย
ภายนอกโรงเรือนของสัตว์ปีกที่เลี้ยงเพื่อผลิตเนื้อ

ชนิดสัตว์ปีก	ความหนาแน่นของสัตว์ปีก	
	ภายในโรงเรือน (กิโลกรัมต่อตารางเมตร: kg/m ²)	พื้นที่เลี้ยงปล่อย (m ² ต่อตัว)
ไก่เนื้อ	ไม่เกิน 27.5	1
เป็ดเนื้อ	ไม่เกิน 25	2
ไก่วง	ไม่เกิน 25	4
ห่าน	ไม่เกิน 15	4

หมายเหตุ อ้างอิงจาก Commission Regulation (EC) No 543/2008. Laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 1234/2007 as regards the marketing standards for poultrymeat.

ตารางที่ ก.2 ความหนาแน่น (stocking density) ของสัตว์ปีก ภายในโรงเรือน และพื้นที่เลี้ยงปล่อย
ภายนอกโรงเรือนของสัตว์ปีกที่เลี้ยงเพื่อผลิตไข่

ชนิดสัตว์ปีก	ความหนาแน่นของสัตว์ปีก	
	ภายในโรงเรือน (ตัวต่อ m ²)	พื้นที่เลี้ยงปล่อย (ตัวต่อ m ²)
ไก่ไข่ ^{1/}	9	2
เป็ดไข่ ^{2/}	10	2

หมายเหตุ อ้างอิงจาก

^{1/} กรมปศุสัตว์. หลักเกณฑ์การตรวจประเมินฟาร์มไก่ไข่แบบเลี้ยงปล่อยอิสระ.

^{2/} กรมปศุสัตว์. หลักเกณฑ์การตรวจประเมินฟาร์มเป็ดไข่แบบเลี้ยงปล่อยอิสระ.

ภาคผนวก ข

(ให้ไว้เป็นข้อมูล)

ข้อเสนอแนะรายการตรวจวิเคราะห์น้ำที่ใช้ในฟาร์ม

ข้อกำหนด 3.2.2.8 ในกรณีมีปัญหาหรือข้อสงสัยต่อคุณภาพน้ำกินสำหรับสัตว์ปีก การวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ ควรพิจารณารายการตรวจวิเคราะห์ตามความเสี่ยงของการปนเปื้อนอันตราย ที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์ปีกและผู้บริโภค

ข.1 โลหะหนัก

มีข้อเสนอแนะรายการตรวจวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

- ข.1.1 สารหนู (As) ไม่เกิน 0.2 mg/L (มิลลิกรัมต่อลิตร)
- ข.1.2 แคดเมียม (Cd) ไม่เกิน 0.05 mg/L
- ข.1.3 ตะกั่ว (Pb) ไม่เกิน 0.1 mg/L
- ข.1.4 ปรอท (Hg) ไม่เกิน 0.01 mg/L

หมายเหตุ อ้างอิงจาก Food and Agriculture Organization (FAO). 1985. Water quality for agriculture.

Available Source: <http://www.fao.org/3/t0234e/t0234E07.htm#ch6.3>, Viewed August 1, 2021.

ข.2 จุลินทรีย์

มีข้อเสนอแนะรายการตรวจวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

- ข.2.1 จุลินทรีย์ที่ตรวจพบโดยวิธี Standard plate count ไม่เกิน 500 Colony Forming Unit ต่อ ml (มิลลิลิตร)
- ข.2.2 โคลิฟอร์ม (Coliform) น้อยกว่า 2.2 Most Probable Number ต่อ 100 ml
- ข.2.3 อีโคไล (E. coli) ไม่พบ
- ข.2.4 แซลโมเนลลา (*Salmonella* spp.) ไม่พบ

หมายเหตุ อ้างอิงจาก มกษ. 6909(G)-2562. แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร: การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่ไข่.